

A-14078

ALGKOOLI ÕPPEKAVAD

TALLINN, 1942

HARIDUSDIREKTOORIUMI VÄLJAANNE

161345

A-14078 11

Kinnitan.

Dr. PALLON,
Haridusdirektori abi.
Tallinnas, 16. okt. 1942.

ALGKOOLI ÕPPEKAVAD

Km nr 1272
Õpet. kogu 575

1A

13059

TALLINN, 1942

HARIDUSDIREKTOORIUMI VÄLJAANNE

EESTI OMAVALITSUSE TRÜKIKOJA TRÜKK

(1901-42.)

A-44078

2

Jarv Kikkaku Ühisolek
Raamatukogu

161315

Eesti keel.

I klass.

Kõne-, vaatlus- ja jutustamisharjutusi koduloolisel ainel.

Lugemise ja kirjutamise algõpetus.

Lugemise, arutluse ja jutustamise aineks on lookesed laste maailmast, jutustused lapse kodusest igapäevasest elust, laste- ja kodu-muinasjutud, lookesed ja muinasjutud loomadest; lastelaule ja -mänge; lühikesi lapsepäraseid luuletusi; lastekohaseid mõistatusi.

Lühilause, suur algustäht, lühike ja pikk häälik, selle märkimine kirjas; k, p, t sõna algul; punkt, hüüu- ja küsimärk lause lõpul.

Tundmatute sõnade tähenduse selgitamine seoses lugemise ja kõnelusega.

Lapsepärase, sisult seotud lühilause kirjutamine, mis lugemisel, arutlemisel või jutustamisel on enne läbi töötatud, milledes esinevaid sõnu õpilased on hääldanud ning kuulnud ja millede kirjakuju nad on näinud.

II klass.

Kõne- ja jutustamisharjutusi koduloolisel ainel ja lugemispalade käsitlemisel. Kõneoskuse ravi.

Lugemisharjutusteks on eeskätt koduloolise ainega seotud lood laste maailmast, laste- ja kodu-muinasjutud,

lood ja muinasjutud loomade elust, lastelaulud, lastekohased lühikesed luuletused ja mõistatused; mõned lastekohased rahvalaulud.

Lause; koma sõna kordumisel ja sõnade et, sest, kui, kuid, siis ees lause keskel; täis- ja kaashäälik; kaksiktäishääliku hääldamine ja märkimine kirjas; silbitamine; punkt sõna lühendamisel; ühe- ja kahekordne täht ühesilbiliste sõnade lõpul; ainsuse ja mitmuse nimetav ning -d mitmuse nimetavas; -b, -d, -te pöörd sõna lõpul.

Tähendusõpetuse jätkamine ühenduses loetuga ja kõne- ning arutlusainega.

Lapsepärase, sisult seotud, varem loetud, arutatud ja keelelt vaadeldud teksti kirjutamine. Oma mõtete, elamuste ja tähelepanekute kirjalik väljendamine kollektiivselt ja üksi. Lühikesi kergeid etteütusi läbivõetud õigekirjutusõpetuse raamides ja läbitöötatud materjali alusel.

III klass.

Kõne- ja jutustamisharjutusi seoses lugemispaladega ja koduloolisel ainel. Lugemise ja arutamise aineks on jutustused kodukoha praegusest ja endisest elust ning lookesed minevikust; kohalikud muinasjutud, lood ja muinasjutud loomade elust; mõned lastekohased rahvalaulud ja mõistatused; lastekohased eepilise ja eepilis-lüürilise sisuga luuletused; vanasõnu.

Jutustav, küsi- ja hüüdlause ja kirjavahemärgid nende järel; koma sõnade kes, mis, kus, kuidas, aga, vaid, nii et, sest et, sellepärast et ees; b, d, g ja p, t, k sõna keskel ja lõpul; k, p, t häälikute s ja h kõrval; b, d, g s-tähe ees; liitsõna; käänamise algeid: nimetav, omastav, osastav, sisseütlev, seesütlev, kaasaütlev,

ja ilmaütlev kääne lauses; -d ja -t osastava, -sse sisseütleva, -ga kaasaütleva, -ta ilmaütleva lõpul; pöördsona muuteid lauseis, eriti kindla kõneviisi oleviku ja mineviku pöörded ning tingiva kõneviisi oleviku pöörded.

Tähendusõpetuse jätkamine. Kirjandeis ja kõnes sagedamini esinevate vigade ning puuduste ravi.

Lühikeste mõtteavalduste üleskirjutamine üksi ja kollektiivselt elamuste, mälestuste, piltide põhjal. Loe tud, arutatud ning keelelt vaadeldud teksti kirjutamine seoses teatava keelelise ülesandega; sellekohaseid etteütlusi ja keelelisi harjutusi.

IV klass.

Kõne- ja jutustamisharjutusi seoses lugemispaladega.

Jutustusi rahva igapäevasest elust, rahvamuinasjutte, kunstmuistendeid, kodumaa ja välismaa kangelaslugusid, lugusid „Kalevipojast“ proosapaladena, ilusamaid müüte, legende, valme; ilusamaid lastekohaseid rahvalaule, lihtsamaid ballaade, lastepärast lüürikat, lastekohaseid vanasõnu ja mõistatusi; laste näidendeid; lastekohaseid reaalinelisi proosapalu loodusest, maateadusest, inimeste tegevusest, lähemaist ja kaugemaist rahvaist, üksikkirjeldusi kodumaalt. Jutustusi ja kirjeldusi Saksamaast ja saksa rahva elust.

Alus ja öeldis; omadussõnaline täiend; sihitis; koma ütte puhul; koma korduvate samalaadsete lauseliikmete puhul; koma ärajäämine sõnade ja, ning, ega, või, ehk ees; otsene kõne ja kirjavadhemägid selles; liide -ki ja -gi; k, p, t ja kk, pp, tt õige hääldamine ja kirjutamine, harjutades nende vaheldumise õiget märkimist sõnatüüpides kukk, sepp, kott, õnnelik, kukkuma, õppima, jätma; konsonantühendite õigekirjutus; tegelik tutvumine nimisõnade, omadussõnade, arvsõnade, isikuliste

asesõnade, pöördõnade ja abisõnadega; tutvumine kõigi käänetega ja nende tarvitamine lauses; pöördõnade isikulise tegumoe kindel, tingiv ning käskiv kõneviis ja nende tarvitamine lauses, seejuures ka mineviku ja tingiva kõneviisi liitvormid, t ja d tähtede s ja k ees pöördõnas.

Tähendusõpetuse jätkamine. Kirjandeis ja kõnes sagedamini esinevate vigade ning puuduste ravi.

Keelelisi harjutusi, etteütleri läbivõetud õigekirjutusõpetuse raamides. Elamus- ja fantaasiakirjandeid ning mälestusi; nähtu, kuuldu ja tähelepandu kirjeldamine; piltidest ja lugemispaladest saadud elamusi; lihtsamad kirjad, proosapalade kirjalik ümberjutustamine.

V klass.

Kõne- ja jutustamisharjutusi seoses lugemispaladega, koduse lektüüriga ja kirjanditega.

Laste arenguastmele ja nende mõtte- ning huvimaailmale vastavaid ilukirjanduslikke ja noorsookirjanduse töid ja katkendeid sidumata ja seotud kõnes; rahvalaule, lugusid „Kalevipojast“ proosaümberjutustuses ja mõned sobivad lühemad näidised originaalist; muid kangelaslugusid; Faehlmanni „Emajõe sünd“; vanasõnu; reaalinelisi palasid, mille valikul tuleb rõhutada järgmisi alasid: lugusid ja pilte suurmeeste ja kirjanike elust, meie kodumaa ajaloo, Vabadussõjast; memuaare ning noorusmälestusi; pilte ja lugusid loodusest ja maateadusest ning lähemaist ja kaugemaist rahvaist, eriti saksa rahvast; reisikirjeldusi, avastuslugusid; palasid tehnikast, rahva tööst ja tegevusest, usust ja kõlblusest ning muid vastavale eale kohaseid palasid.

Alus ja öeldis; laiend lauses; täis- ja osasihitis; liitlause: pea- ja kõrvallause; koma liitlause; abisõnad

kui ja nagu võrdluse puhul; ülipikk kääshäälik konsonantühendeis; k, p, t ja kk, pp, tt õige hääldamise ja kirjutamise oskuse süvendamine, harjutades nende vaheldumise õiget märkimist ka sõnatüüpides äke, hüpe, mõte, hakkama, hüppama, ruttama; käänamisharjutusi tüüpsõnade järgi; pööramine kõigis isikliku tegumoe vormides ja nende vormide tarvitamine lauses; -t ja -d ainsuse osastavas; -te ja -de mitmuse osastavas ja de-mitmuse käändeis, id- ja sid-lõpuline mitmuse osastav; -da ja -ta da-tegevusnimes; -ge, -gu, -ke, -ku käskiva kõneviisi vormides; -d-, -t- umbisikulises tegumoes; omadussõna võrdlemine; sõnade kokku- ja lahkukirjutamine: liitnimisõnade, liitarvsõnade ja liitpöördsõnade lihtsamad juhtumid; -ta-, -da- liide pöördsõnades.

Tähendusõpetuse jätkamine. Kirjandeis ja kõnes sagedamini esinevate vigade ning puuduste ravi.

Keelelisi harjutusi. Elamus- ja fantaasiakirjandeid, mälestusi, vaatlusi ja lihtsaid kirjeldusi. Kirju ja kutseid. Kirjandite ettekanne ja arutus.

VI klass.

Kõne-, arutus- ja jutustamisharjutusi ühenduses lugemispaladega, koduse lektüüri ja kirjanditega. Lastearengu kohaseid ilukirjanduslikke töid ja terviklikke katkendeid; lugusid „Kalevipojast“ proosas ja värssides; Faehlmanni müüte; rahvalaule. Reaalinelisi pala- sid järgmistelt aladelt: lugusid, pilte ning ülevaateid eesti ja saksa suurmeeste elust, meie kodumaa ajaloost ja muinasajast, eriti aga rahvuslikust ärkamisajast, Vabadussõjast ja muistsest iseseisvusest; memuaare ja reisikirjeldusi; lugusid hõimrahvastest, loodus- ja maa-

teadusest, tehnikast, rahva tööst ja tegevusest, Saksa-
maast ja saksa rahvast, kunstist, usust, kõlblusest.

Hääliku-, vormi- ja lauseõpetuse lühike kokkuvõte:
tähestik, ülevaade h-ga ja h-ta algavaist sõnust; liht-,
liit-, täis-, kaas-, lühike, pikk ja ülipikk häälik; suur,
väike, ühe- ja kahekordne täht; võõrhäälikute (f, š, z, ž)
hääldamine ja märkimine kirjas; rõhk; tugev ja nõrk
aste; käänd-, pöörd- ja abisõna (viimane ilma liigitus-
teta); käänamine ja pööramine tüüpsõnade eeskujul;
lühem mitmuse osastav; i-mitmuse lihtsamad juhtumid;
võrdlemine; umbisikuline tegumood; v-, tav-, nud- ja
tud-kesksõna; tuletusliited: -tu, -line, -lik, -ta-, -u-, (e)-le;
laen- ja võõrsõnu; sõnade kokku- ja lahkukirjutamine;
lauseliikmed: alus, öeldis, omadussõnaline täiend, sihi-
tis, aja- ja kohamäärus; teised laiendid ilma liigituseta;
üte; jutustav, hüüd-, küsi- ja käsklause; otsene ja kaudne
kõne; liht- ja liitlause; kirjavahemärgid.

Tähendusõpetuse jätkamine. Kirjanduses ja kõnes
sagedamini esinevate vigade ning puuduste ravi. Õige-
keelsus-sõnaraamatu tarvitamine.

Keelelisi harjutusi. Elamus- ja fantaasiakirjandeid;
iseloomustusi; ülesandeid kirjandusest; kirjeldusi; märk-
meid raamatute lugemisel; päevik; telegramme; lihtsa-
mate talituskirjade nagu kuulutuste, tellimuste, arvete,
teadete, kutsete, palvete, lepingute, saatekirjade jm.
koostamine.

Kirjatehnika.

I klass.

Harjutusi õigekeelsete keha- ja käehoiuks. Käeharjutusi.
Joonistähed. Araabia numbrid. Kirjutusvahendi õige
hoid ja kasutamine. Väikesed ja suured kirjatähed. Kirja-
vahemärgid. Sõnade ja lühilauseste kirjutamine.

II klass.

Harjutuste jätkamine keha ja kirjutusvahendi õigeks hoiuks. Tähtede kõrguse ja kalde ühtlustamine. Tähtede sidumine. Sõnade ja lausete kirjutamine. Pealkirja asetamine. Uus rida. Harjutusi ühenduses emakeelega ja iseisvalt.

Kodulugu.

I klass.

Laste kodune elu: perekonna liikmed, nende tööd ja talitused; puhtus kodus ja selle eest hoolitsemine; vanemate armastus laste vastu ja nende hoolitsemine laste tervise eest; laste kodused mängud; rõõmsad ja kurvad päevad koduses elus.

Kool ja koolielu: tee kodust kooli, ohtusid teel; kooli elu ja kord; puhtus ja kord klassis; vahetõtt õpetajate ja kaasõpilastega; rõõmud ja mured koolis.

Õu ja aed: linnud, lilled, puud.

Laste rõõmud sügisel, talvel, kevadel; mardik- ja kadripäev, jõulud, kevadepühad, suvised, rahvuslikke ja riiklikke täht- ja pidupäevi.

Koduloomi ja -linde: mis head nad meile toovad, kuidas hoolitseme nende eest. Linde ja loomi metsas, nurmel ja tiigil; kuidas hoolitseme nende eest pakasel talvel.

Talu ja talutööd; linnaelu; tööd aias sügisel ja kevadel.

Sünnimusi laste elust.

II klass.

Mälestusi suvest: suplemine, kalapüük, marjul- ja seenelkäimine; võidupüha.

Karjase elu. Heinatöö, rukkilõikus, veskilkäimine. Aed sügisel.

Talve tulek ja sellega ühenduses olevaid nähtusi: esimene lumi, talvised sõidukid; kelgutamine, teisi talvelõbusid. Tähtsamad talvised tähtpäevad: jõulud, vanaaasta õhtu ja vanaaasta kombeid, uusaasta jne. — Aastaajad.

Elukutsed: põllumees, tööline, rätsep, kingsepp, sepp, kaupmees, pagar, kalur, meremees.

Toiduained, kust me neid saame.

Loomade elu talvel. Muinasjutte loomadest.

Kevade tulek ja sellega ühenduses olevaid nähtusi: jääminek, suurvesi; kuldnokad, lõokesed; kevadelilled; kevadised tööd.

Puhtus. Nakkushaigused ja haigustest hoidumine.

Sünnimusi laste elust. Rahvuslikke ja riiklikke pidupäevi.

III klass.

Vaatlusi looduses sügisel, talvel ja kevadel: mets sügisel; rändlindude lahkumine; looduse suikumine talvunne; kevadine mets ja niit; rändlindude saabumine, nende vaatlus ja kirjeldamine; kevadelilli.

Ilmavaatlusi: õhusoojuse käik, pilvitus, sademed, tuul. Ilmakaared ja nende määramine.

Vaatlusi taevavõlvil: päikese päevatee, kuunähted. Päeva ja öö pikkus. Kalender ja selle kasutamine.

Kodukoha pinnaehitus ja veed: tasane ja künklik maastik; kungas, mägi, org; jõgi ja järv, kodukoha mererannik. Põhjavesi, kaev, allikas.

Kodukoha pinnase vaatlemine: muld, liiv, savi, paas, põllukivi, liivakivi. Kodukoha maapõuevarade kasutamine.

Jutustusi perekonna ja kodukoha elust: elu tänapäeval ja 1—2 inimpõlve tagasi. Lookesi kodukoha kaugemast minevikust ühenduses kodukoha ajalooliste mälestusmärkidega (lossivaremed, kirik, vanad hooned jne.), jutustusi muistsest ajast ühenduses muinasteadusliku ainesega (linnamägi, vanad kalmed, muinasleiud jne.). Kohalikke muinasjutte ja vanemate inimeste mälestusi möödunud aegade elust. Jutustusi Saksamaast ja saksa rahvast.

Ühiskondliku elu korraldusest kodukohas: liiklemisabinõud, reisimine maanteel, raudteel, veekogul; liiklemismäärusi. Kuidas kasutame telefoni, telegraafi ja posti. Ajaleht. Kuidas saadi vanal ajal teateid muust maailmast.

Omavalitsusasutised: valla-, alevi või linnavalitsus; nende ülesanded. Mõistliku ajaviite võimalustest: kohalik rahvamaja, teater, kino. Haridustööst: koolid, rahvaraamatukogud, seltsid, ühisettevõtted. Tuletõrje.

Hoolitsemine rahva tervise eest: arst, apteek, haigla.

Rahvuslikke ja riiklikke täht- ja pidupäevi.

Saksa keel.

III klass.

•Hääldamisharjutused.

Klassis tarvitavate käskluste mõistmine ja nende täitmine.

Tavalisemate küsimuste (õpilase nimi, vanus, nädalapäevad jm.) mõistmine ja neile vastamine. Kõneharjutusi kergema pildi järgi.

Lugemisharjutusi. Küsimine- kostmine õpitud sõnavara ulatuses. Kergete salmikeste õppimine ja laulmine.

Otstarbekas valikus elementaarse sõnavara (350 sõna ulatuses) omandamine.

Õpitud verbide konjugeerimine preesensis.

Õpitud nimisõnade artikli kindel tundmine.

Õpitud nimisõnade tarvitamine ainsuse nominatiivis ja akusatiivis, määratud ja määramata artikliga.

Arvud 1—20.

Suur algustäht.

Kirjalikud tööd: Ärakirja. Etteütleri läbitöötatud materjali alusel. Lihtsamaid grammatilisi harjutusi.

IV ja V klass.

Hääldamisharjutused. Hoolikalt artikuleeritud lugemine.

Klassis tarvitavate käskluste mõistmine ja nende täitmine.

Tavalisemate küsimuste (näit. kuupäev, ilm, kõne-
lus kaupluses) mõistmine ja neile vastamine. Kõnehar-
jutusi kergema pildi järgi.

Lugemisharjutusi. Õpitud palade sorav lugemine.

Küsimine-kostmine õpitud sõnavara ulatuses.

Kergete luuletuste õppimine. Mõningaid laule.

Otstarbekas valikus elementaarse sõnavara (350
uue sõna) omandamine ning eelmisel õppeaastal õpi-
tud sõnavara kindlustamine.

Õpitud verbide konjugeerimine preesensis ja imper-
fektis.

Õpitud nimisõnade artikli kindel tundmine. Õpi-
tud nimisõnade mitmus. Nimisõna tarvitamine ainsuse
nominatiivis, akusatiivis ja daativis. Lõputa ja soolise
lõpuga adjektiiv ains. nominatiivis.

Personaalpronoomeni vormide tarvitamine.

Mõningaid prepositsioone (in, an, auf, hinter, mit).

Põhiarvud ja järgarvud 1—100.

Suur algustäht. Sõnade poolitamise tavalised juhud.

Kirjalikud tööd: Ärakirja. Etteütleri läbitöötatud
materjali alusel. Lihtsamaid grammatilisi harjutusi. Dik-
taadina antud lihtsate küsimuste vastamine. Küsimuste
koostamine antud lausetele.

VI klass.

Häälendamisharjutused. Hoolikalt artikuleeritud luge-
mine.

Käskluste täitmine. Tavalisemate küsimuste mõist-
mine ja neile vastamine. Kõneharjutusi kergema pildi
järgi.

Lugemisharjutusi. Õpitud palade sorav lugemine.

Küsimine-kostmine õpitud sõnavara ulatuses.

Kergete luuletuste vaba ettekanne.

Otstarbekas valikus elementaarse sõnavara omandamine ning eelmisel õppeaastal õpitud sõnavara kindlustamine.

Lihtsaid tegevusseeriaid grammatiliste muundustega. Vormiõpetuse põhielemendid. Muutevormide omandamine ja nende tarvitamise sihikindel harjutamine.

Kirjalikud tööd: Etteütleri läbitöötatud materjali alusel.

Õpitud teksti peastkirjutamine. Diktaadina antud küsimuste vastamine. Küsimuste koostamine antud lausetele. Grammatilisi harjutusi. Lihtsaid tagasitõlkeid läbitöötatud teksti alusel.

Usuõpetus.

I klass.

Lastekohaseid jutustusi rõõmust ja murest kodus ning koolis. Abi ja lohutuse otsimisest vanematelt ja Jumalalt: jutustusi vanemate armastusest laste vastu; Jumalast kui heast isast; kodus õpitud palveid ja laule. Lastele kohaseid lookesi, mis juhivad Jumala juurde. Jutustusi kõlbelse väärtusega tegudest, milleles avaldub laste armastus vanemate ja teiste laste vastu: tänuikkus, sõnakuulelikkus, abivalmis-olek, lahkus.

Lood Jeesusest.

Jõululugusid: Jeesuse süünd; karjased otsivad Jeesust; targad hommikumaalt; põgenemine Egiptusemaale; kaheteistkümne-aastane Jeesus templis.

Lugusid Jeesusest kui aitajast, lastesõbrast ja õpetajast: Jeesus teeb terveks kümme pidalitõbist; Jeesus teeb pimeda nägijaks; Jeesus teeb terveks kurtumma; ✓Jeesus teeb terveks pealiku sulase; Jeesus äratab surnust Jairuse tütrekese; ✓Petruse kalasaak; Jeesuse jüngrid; Jeesus õnnistab lapsi; ✓kadunud lammas; ✓hea karjane.

Palveid: hommiku-, õhtu- ja söögipalve.

6 kirikulaulu.

II klass.

Vana Testamendi lood.

Aabrami kutsumine. Aabram ja Lott. Iisak, Jaakob ja Eesav. Jaakob ja tema pere. Vennad müüvad Joosepi. Joosepi elu vanglas. Joosepi ülendamine. Viljarikkad ja vaesed aastad. Joosepi vennad Egiptuses vilja ostmas. Joosepi vendade teine teekond Egiptusemaale. Jaakob asub elama Egiptusse.

Uue Testamendi lood.

Jõulude paiku jõululugude kordamine.

Jeesus aitajana ja õpetajana: Jeesus teeb terveks halvatud mehe; Jeesus äratab surnust Naini noormehe; haige Betesda tiigi ääres; pime Jeeriko teel; Jeesus vaigistab järvel tormi; rikas mees ja vaene Laatsarus; kadunud raha; halastaja Saamaria mees; tige sulane.

Jeesuse kannatamislood: palmipuudepüha; Jeesuse vastased ja äraandja; Jeesuse viimne õhtu; Jeesuse kinnivõtmine; Jeesus kohtus; Jeesuse ristilöömine ja surm; Jeesuse ülestõusmine; ülestõusnud Jeesus ilmub jüngritele Galileas; Jeesuse taevaminek.

Käsud vanemate- ja ligimesearmastusest ning püha-päeva pühitsemisest. Meie Isa.

6 kirikulaulu.

III klass.

Maailma loomine. Pattulangemine. Kain ja Aabel. Veeuputus. Aabrami lugusid. Iisak ja tema pere. **Jaakob** petab isalt vanema poja õnnistuse. Jaakobi põgenemine. Jaakob pöördub tagasi kodumaale. Joosepi-lugude lühike kordamine. Iisraellaste kannatusi Egiptuses. Moosese

sünd ja päästmine. Moosese põgenemine. Moosese kutsumine. Lahkumine Egiptusest. Läbimine Punasest merest. Kõrverännak Siinai mäeni. Käskude andmine. Kuldasikas. Maakuulajad. Nelikümmend aastat kõrves. Moosese surm. Joosua ametisseastumine ja üleminek Jordanist. Joosua jätab rahva jumalaga. Güdeon. Saamuel. Saul saab kuningaks. Taaveti võidmine; kutsumine Sauli juurde. Taavet ja Koljat. Joonatan. Kuningas Taavet. Kuningas Saalomon. Templi ehitamine. Saalomoni surm ja riigi lagunemine. Prohvet Eelija Kriti jõe ääres ja Karmeli mäel. Naaboti viinamägi.

Enne jõulu jõululugude, kannatamisajal kannatamislugude meeldetuletamine.

Katekismusest: käsud lapsepäraste seletustega. Piiblisalme.

7 kirikulaulu.

IV klass.

Jeesuse sünn ja lapsepõlvlood. Ristija Johannes. Jeesuse ristimine. Jeesust kiusatakse. Jeesuse avaliku tegevuse algus. Jüngrite kutsumine. Jeesus ja hingamispäev. Tähenamissõnad taevariigist: tähendamissõna külvajast ja umbrohust nius, sinepi-ivakesest, kallist pärlist ja põldu peidetud aardest. Laatsaruse äratamine. Jüngrite läkitamine. Ristija Johannese kahtlused ja surm. Peetruse tunnistus. Maarja ja Marta. Tähenamissõnad kadunud lambast, kadunud trahmarahast, kadunud pojast, töölistest viinamäel. Üles Jeruusalemma. Jeesus Sakkeuse juures. Tähenamissõna talentidest. Jeesuse sõit Jeruusalemma. Templi puhastamine. Tähenamissõna kümnest neitsist ja viimsest kohtust. Püha õhtusöömaaja seadmine. Palvevõitlus Ketsemanis. Jeesuse vangistamine. Peetrus salgab Jee-

Usuõpetus.

suse. Jeesus Pilaatuse ja Heroodese ees. Jeesuse surmamõistmine. Jeesuse ristilöömine ja surm. Jeesuse matmine. Jeesuse ülestõusmine. Jeesus ilmub Maarja Magdaleenale. Jeesus ja Emmause jüngrid. Jeesus ilmub jüngerile Jeruusalemas ja Galileas. Jeesuse taevaminek. Püha Vaimu väljavalmine.

Katekismusest: Meie Isa palve lapsepäraste seletustega. Piiblisalme.

7 kirikulaulu.

V klass.

Tegelik tutvumine Piibliga. Tähtsamate sündmuste lugemine iisraeli rahva ajaloost. V. T. kooliväljaande alusel. Taaveti laule. Juudid kaotavad iseseisvuse. Prohvetid.

Algristikogudus. Ristiusu levimine. Apostel Paulus. Kristlaste tagakiusamisest: Nero. Ristiusu võit: Constantinus Suur.

Kodumaa kirikuloost: ristiusu tulek; katoliku kiriku aeg.

Luther ja luteri usu tulek meie maale.

Lugusid kreeka-katoliku kiriku tekkimisest ja elust (ap.-õigeusuliste).

Katekismusest: usutunnistus. Piiblisalme.

8 kirikulaulu.

VI klass.

Jeesuse elu ja õpetus evangeeliumi valgusel, mäejutlus — Uue Testamendi alusel.

Lastekohaseid seletusi Piiblist kui usu- ja ajalooallikast. Uus Testament. Lühike ülevaade Piiblist.

Kodumaa kirikuloost Vene ajal: vennastekoguduse liikumine; kreeka-katoliku usu tulek Eestisse. Uue Testamendi ja Piibli tõlked.

Kirik iseseisvuseaegses Eestis. Bolševismi aeg.

Jumalateenistuse kord.

Katekismus: kümme käsku, apostlik usutunnistus ja Meie Isa palve seletustega. Piiblisalme.

8 kirikulaulu.

Ajalugu.

IV klass.

Olevik ja minevik. Õpilase ja tema omaste kokkukuuluvus üksteisega, rahvaga ja kodumaaga. Eestlase tegevus oma laste ja rahva heaks ja sellest tingitud muutused paremusele õpilase, tema vanemate ja vana vanemate mälestuses. Eesti oleviku olud võrreldes sajandiga tagasi — sajandi mõiste. Aastatuhande mõiste. Eelajalooline aeg ja tähtsamaid ajaloo allikaid.

Kodumaa eelajalugu seoses ürgajaga üldse. Vanema kiviaja inimese elu ja tegevus korilase ja kütina: esimesi riistu puust, luust ja kivist; kehakatted, koobaselamu, tuli, koer. Karm põhjamaade loodus arendava tegurina, põhjarahvad. Noorema kiviaja inimese saavutusi: põllundus, karjandus, elamu, riie, riistad, kivilihvimine. Vanem, ühiskond, usund. Lüklemine ja läbikäimine, teed ja veoriistad. Kaubavahetuse alged. Üleminek üldisele ajaloole: esimesed pronks- ja raudesemed teistelt rahvastelt, kes on saavutanud teatud suhtes paremad elutingimused.

Kreeka. Põhjarahva sisseränd Kreekasse. Lugusid kreeka jumalatest ja kangelastest. Kasvatus, eriti Spartas. Olümpiamängud rahva elujõu ja vaimu väljendusena. Võitlus suure Pärsiaga. Aleksander Suur. Kreeka kõrge kultuur ja selle langus.

Rooma. Põhjarahva sisseränd Itaaliasse. Latiinid ja Rooma linna asutamine. Vana-roomlase elu ja kasvatus. Roomlased vallutavad Itaalia. Rooma paisub maailmariigiks. Julius Caesar. Rooma kultuur ja selle langus. Ristiusk ja selle levimine.

Germaanlaste riigid. Germaanlased — põhjarahvas Eesti ja Rooma vahel. Germaanlaste elu ja usund. Germaanlaste juhid — Armin ja tema võitlus Rooma vastu. Suur rahvaste rändamine, Rooma riigi lagunemine ja germaanlaste uued elualad. Rooma-katoliku kirik, paavst, munklus. Karl Suur. Läänid, läänihärra ja vasall. Rüütlid ja nende elu. Lossid ja nende piiramine. Talupoja sõltuvus mõisriigist.

Saksa-Rooma riik. Läänideks killunemise pahed, Saksa-Rooma riigi loomine; Otto I. Läbikäimine, areng, linnade tekkimine. Hansa liit. Rahvaarvu kasvamine, rahva väljavalgumine — kolonisatsioon ja ristosõjad. Ristosõjad Palestiinasse ja Saksa Ordu.

Eestlaste elu ja tegevus muistsel sõltumatusel ajal. Eestlaste elamu, tegevus ja elatusviisid, usund ja kombed, ühiskond ja vanemad, muinaslinnad ja sõjandus. Kuuluvus koos soomlaste ja liivlastega ühisesse soomeugri põhjarahvaste perre. Naabrid: lätlased, venelased, leedulased. Normannid ja nende viikingiretked. Vene riigi asutamine viikingite poolt. Eestlaste viikingiretked ja läbikäimine normannidega.

Eesti ühendamine Saksa-Rooma riigiga. Sakslaste ida-kolonisatsioon ja esimesed sakslased Väinajões. Meinhard, Albert. Liivlaste ning lätlaste alistamine. Ristosõdade organiseerimine ja Mõõgavendade Ordu asutamine. Esimesed võitlused eestlastega, Ümera lahing. Lembitu, Madisepäeva lahing. Taanlased Põhja-Eestis. Vastuhakk a. 1222. Maa lõplik alistamine vaatamata

eestlaste kangelaslikule vastupanule. Eestlaste allajäämise põhjusi. Jüriöö vastuhakk.

V klass.

Eesti Saksa-Rooma riigi osana — Ordu aeg. Eesti lääneeuroopastumise algus. Läänindus: läänihärrad ja vasallid. Talupoja sõltuvus — nagu mujalgi. Rooma-katoliku usk, kirikud, kloostrid. Linnade tekkimine, linlased ja nende tegevus. Linnade kuuluvus Hansa liitu. Eestlaste elu ja suhteline jõukus vaatamata sõltuvusele, jõukuse põhjusi. Ivan III ja Vene hädaoht. Wolter von Plettenberg ja Vene hädaohtu ajutine tagasilöömine.

Uusaja algus. Kultuuri kiirenev areng alates ristisõdadest. Dantest ja tema tööst; humanismi mõiste. Michel-Angelost ja tema tööst; renessanssi mõiste. Suured leidused: püssirohi, kompass — nende tähtsus. Gutenberg ja trükikunst, trükikunsti tähtsus. Suured maadeavastused: Kolumbus; Magalhães. Kopernik. Maadeavastuste tähtsus. Rooma-katoliku kiriku väärnähtused. Luther ja tema võitlus. Luteri usu levimine ja tähtsus. Vastureformatsioon, jesuiidid, inkvisitsioon. 30-aastane sõda. Inglismaa tõus Elisabethi ajal.

Eesti äralangemine Saksa-Rooma riigi küljest. Seisuste muretu ja jõukas ilmlik elu Orduaja lõpu poole uusaja algul. Orduriigi nõrkus; reformatsioon. Ivan IV ja Vene hädaohtu kasvamine. Vene-Liivi sõda. Orduriigi lagunemine, Eesti killustumine. Killustumisaeg — laastamiste ja sõdade aeg.

Eesti Rootsi aeg. Eesti ühendamine Rootsi alla. Gustav Adolf ja tema võitlus. Gustav Adolphi püüded laostunud Eesti korrastamiseks: kohus, kirik, haridus. Rüütelkonna omavalitsuse kujunemine Kristiina ajal.

Karl XI, tema tegevus talupoegkonna kaitseks. Forse-lius — rahvakooli rajaja. Elu-olu Rootsi ajal.

Eesti langemine Venemaa alla. Peeter I, Venemaa „tung Euroopasse“. Suure Põhjasõja algus ja Karl XII. Maa laastamine sõjas ja langemine Venemaa alla. Karl XII lüüasaamine ja Uusikaupunki rahu. Rüütelkonna privileegid ja omavalitsus, nende tähtsus venestamise tõrjena. Sõja hävitusest ja oludest tingitud pärisorjuse süvenemine Vene ajal.

Euroopa olud. Killustatud ja laastatud Saksamaa pärast 30-aastast sõda. Habsburgid saksa keisritena Euroopat Türgi hädaohu eest kaitsmas. Preisi tõus killustunud Saksamaal, Suur Kuurvürst, Friedrich Wilhelm I. Friedrich II. Inglismaa; Põhja-Ameerika Ühendriikide tekkimine. Majanduse areng, masinate tarvituselevõtt. James Watt. Prantsuse absolutism — Louis XIV. Louis XV, rokokoo; valgustus, entsüklopedistid. Suur Prantsuse revolutsioon. Napoleon, tema võitlus ja surve. Saksa rahvuslik ärkamine, Preisi reformid. Napoleoni langemine.

Eesti talupoja vabastamine pärisorjusest. Uuendus-püüded: Katariina II, kohalikud valgustuskirjanikud, mõisnike eraõigused. Aleksander I aegsed seadused pärisorja kaitseks. Talunike vabastamine pärisorjusest vastandina Venemaal kestvale pärisorjusele. Perekonnanimede panek.

Pärisorjuse järelaeg — teorendi aeg. Teorendi aja iseloomustus. Talunik renditalus ja tema kohustused. Mõisamajandus. Mõjutusi Saksamaalt — viljavahelduse leving. Kalduvus suurpõllundusele, mõisa tulukuse tõus ja teo raskenemine. Rahutused ühenduses teo raskenemisega. Fölkersahm ja agraarreformid a. 1849—1856. Mahtra sõda ja Maltsveti liikumine. Eesti vallakogukonna kujunemine.

VI klass.

Rahvusriikide kujunemine. Üldine seisukord 19. sajandi esimesel poolel, rahvusluse ja rahvusriikide mõiste. Prantsusmaa Napoleon III ajal. Saksamaa killustatud olek ja saksa rahvusluse tõus. Saksa suurmehi. Friedrich List. Saksa tolliliit Preisi ümber. Bismarck ja Põhja-Saksa liidu loomine. Saksa-Prantsuse sõda ja Saksa keisririigi loomine. Itaalia killustatud olek ja riigi loomine. Jaapani mahajäämine ja Mutsuhito reformid. Venemaa mahajäämine ja Aleksander II reformid — katse järele jõuda teistele rahvastele. Soome saatus — muistne sõltumatus, Rootsi aeg, Venemaa alla tulek. Soome rahvuslik ärkamine.

Eesti rahvuslik ärkamine. Rahvusliku ärkamise eeldused. Raharendile siirdumine ja taludeost, mõisade üleminek teomajanduselt suurpõllundusele. Talupoegkonna osaline lahtistumine maast, siirdumine põllutöödele, maalt välja ja linnadesse. Linnade areng üldise jõukuse, põllunduslike muutuste ja üldolustiku tõttu. Suurkätiste kujunemine. Eestlane linnades. Haridusolud. Faehlmann; Kreutzwald, „Kalevipoeg“. Jannsen ja eesti ajakirjanduse algus. Eesti rahvuskultuurilised ühisüritused: üldlaulupeod, Eesti Aleksandri Kool, Eesti Kirjameeste Selts, „Linda“, kohalikud seltsid. Hurt ja eesti vanavara kogumine. Koidula ja isamaaline kirjandus. Jakobsoni võitlus. Eesti rahvusideoloogia väljakujunemine — aluseks rahvuskultuurile ja oma riiklusele, Venestamise hädaohu üleskerkimine.

Ühiskondlikud ja vaimsed voolud. Darwin, arenemise ja eluvõitluse mõiste. Vabamajandus ja liberalism. Võitlus kapitalide ümber ja kapitalism. Proletariseerumine ja sotsialism, marksism ja Internatsionaal. Rahva lõhestumine liberaalse korra juures ja klassivõitlus.

Materialism ja naturalism — aja kajastus elus ja kunstis; realism. Kapitalismi paisumine imperialismiks, imperialismi mõiste.

Imperialismi ajastu. Briti impeerium Victoria ajal. Saksamaa imperialismi ajastul, Bismarcki poliitika ja Saksa ruumipuuduse küsimus. Noored asumaadeta „keskriigid“ ja laialdaste maa-aladega „liitlased“. Ähvardav sõda ja võidurelvastumine. Vene impeerium. Aleksander III Vene hiigelalasi kindlustamas: venestamine ja industrialiseerimine. Nikolai II ja Vene-Jaapani sõda.

Imperialismi kajastus Eestis ja uus rahvuslik tõus. Venestamine Eestis: rüütelkonna omavalitsuse varisemine, venestamise reformid ja nende mõju. Uus rahvuslik tõus Nikolai II ajal. Tõnisson ja Päts eestluse juhtidena. 1905. a. revolutsiooniline liikumine. Seltsielu ja ühistegevus.

Esimene Maailmasõda ja Eesti iseseisvumine. Sõja eellugu ja puhkemine. Sõja käigu üldjooni ja tähtsamaid võitlusi. Venemaa lüüasaamine ja 1917. a. revolutsioon. Kerenski aeg ja Eesti autonoomia. Enamlaste võimuhaaramine ja terror. Saksa vägede lähenemine ja Eesti iseseisvaks kuulutamine. Saksa okupatsioon kui enamlaste kõrvaldamine ja sõjaline paratamatus Saksamaa poolt. Saksa novembrirevolutsioon 1918. a. ja vaherahu tingimused.

Eesti vabadussõda. Okupatsioonivägede lahkumine ja esimesed lahingud enamlastega. Taandumislahingud ja vastupanu organiseerimine. Laidoner. Murdelahingud ja maa puhastamine enamlastest. Balti Landeswehri võitlus enamlusega ja saatuslik kokkupõrge Eestiga. Paratamatus läbirääkimisteks enamlastega: Vene Valge Front ja selle kavatsused, liitlaste hoiak. Tartu rahu.

Demokraatne Euroopa. Versailles sundrahu ja Saksamaa mahasurumine. Rahvasteliit. Uued rahvusriigid,

eriti Soome ja Läti, nende saavutusi. Demokraatne riigikord, vabamajandus, üleproduktiooni hädaoht. Enamliku Venemaa isoleerumine ja kommunism. Vene siseolud ja enamlik propaganda.

Uued ^{ja} ~~uud~~ Euroopa ümberkorraldamisel. Itaalia asumine uuele teele, Mussolini ja fašism. Suur maailma majanduskriis. Hitler ja rahvussotsialism. Rahvussotsialistlik ülesehitustöö. Häbistavate lepingute tühistamine Saksamaa poolt ja taasrelvastumine. Suur-Saksamaa loomine. Teise Maailmasõja eellugu ja algus. Saksamaa võit Poolas ja Läänes.

Eesti riikliku iseseisvuse aeg. Asutava Kogu reformid: põhiseadus, maareform, kooliseadus. Eesti demokraatne kord ja enamlik õõnestustöö. 1. dets. mäss 1924. a. Eesti välispoliitika: võõrdumine Saksamaast ja lähenemine liitlastele. Eesti vabadussõjalaste tegevus ja uus 1937. a. põhiseadus. Iseseisvusaja saavutusi majanduslikul ja vaimsel alal. Suhted enamliku Venemaaga, Eesti varjatud okupeerimine enamlaste poolt. Enamlaste aeg ja terror. Rahvussotsialistliku Saksamaa sõda enamliku Venemaaga ja enamlaste väljalöömine Eestist. Euroopa ümberkorraldamise idee.

Matemaatika.

I klass.

Arvud ühest kümneni. Liitmine ja lahutamine kümne piiris. Arvuvalla laiendamine sajani: arvud kümnest kahekümneni; kümned saja piiris; arvurida 1—100. Arvude kirjutamine samas ulatuses. Neli põhitehet kahekümne piiris; needsamad tehted kümnetega saja piiris.

Sentimeeter, meeter. Kilogramm. Päev, nädal.

Rahad pennisest margaseni.

II klass.

Arvuvalla laiendamine sadadega tuhande piiris. Sadade kirjutamine samas ulatuses. Neli põhitehet arvudega saja piiris; needsamad tehted sadadega tuhande piiris. Pool, veerand.

Detsimeeter; kilomeeter. Lüiter. Tund, minut.

Rahad üle margase.

III klass.

Arvud sajast tuhandeni. Arvuvalla laiendamine saja tuhandeni. Arvude kirjutamine samas ulatuses. Neli põhitehet saja tuhande piiris.

2-, 3-, 4-, 8-ndikud. Nende murdude kirjutamine murrükriipsu abil.

Risttahukas, kuup; ristkülik, ruut. Sirglõik; selle pikkuse mõõtmine. Sirglõikude ristseis; täisnurk. Sirglõikude rööpseis. Rõhtsiht. Püstsieht.

Millimeeter. Gramm. Aasta, kuu; sekund.

IV klass.

Arvuvalla laiendamine: täisarvud miljardini; kümnendik, sajandik, tuhandendik; kümnendmurrud tuhandendikeni. Arvude kirjutamine samas ulatuses. Arvude kümnendsüsteem. Täisarvude ja kümnendmurdude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine. Arvutus- saaduste ümmardamine. Protsent.

5-, 6-, 9-, 10-, 12-, 16-ndikud. Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Osa leidmine tervikust ja terviku leidmine osa järgi.

Ristküliku ja ruudu pindala. Kolmnurk; täisnurkne kolmnurk; võrdhaarne kolmnurk; kolmnurga pindala.

Risttahuka ja kuubi ruumala.

Ruutsentimeeter, ruudetsimeeter, ruutmeeter; aar, hektaar, ruutkilomeeter. Kuupsentimeeter, kuupdetsimeeter; hektoliiter, kuupmeeter. Kvintaal, tonn.

Meetermöödustik; mööduühikute sümbolid.

V klass.

Summa, vahe, korrutise ja jagatise omadusi. Arvutamise lihtsustamise võtteid, eriti peastarvutamisel.

Protsentide leidmine arvust ja arvu leidmine protsentide järgi. Kahe arvu jagatise väljendamine protsentides.

Harilik murd; murru suuruse muutumine lugeja või nimetaja korrutamisel või jagamisel mingi arvuga;

murru põhiomadus. Arvude jaguvuse tunnused 2, 3, 5 ja 10-ga. Murru taandamine ja laiendamine; murdude teisendamine ühenimelisteks; murdude suuruste võrdlemine; murdude liitmine ja lahutamine; murdude korrutamine ja jagamine; hariliku murru väljendamine lähima kümnendmurruna ühe-, kahe- või kolmekohalise murdosaga; kümnendmurru väljendamine hariliku murruna.

Ülesannete lahendamine ühiku kaudu.

Kera; ring ja ringjoon. Kaar; kaare mõõtmine kaarekraadides. Nurk; terav- ja nürinurk; nurga mõõtmine nurgakraadides. Kolmnurga nurkade summa.

Rööpkülik; trapets; korrapärase hulknurk; nende pindalad. Prisma; tema pinnalaotus; prisma pindala ja ruumala. Ringjoone pikkus; ringi pindala. Silinder; tema pinnalaotus; silindri pindala ja ruumala.

VI klass.

Kalender; ajavahemikkude arvutamine. Intressi arvutamine hoiusumma ja laenu puhul; osakasu arvutamine.

Suuruste võrdelisus ja pöördvõrdelisus.

Statistiliste andmete graafiline kujutamine; diagrammide lugemine.

Korrapärase püramiid; tema pinnalaotus; püramiidi külgpindala. Koonus; tema pinnalaotus; koonuse külgpindala. Püramiidi ja koonuse ruumala.

Pindala ja ruumala valemeid.

Kujundite sarnasus. Plaan; pikkuste ja pindalade määramine plaani järgi.

Ülesandeid algkooli matemaatikakursuse kordamiseks.

Loodusõpetus ja tervishoid.

IV klass.

Elu aias ja põllul sügisel: kartul, porgand, hernes; sügiselilli. Nende kasvatamisest.

Igapäevane füüsika ja keemia: soojamõõtja ja tema ehitus; vee, õhu ja tahkete kehade muutusi soojuse mõjul; kaitse külma vastu: põlemine, küttaaineid; õhu koosseis; baromeetri kasutamisest; vesi ainete lahustajana; joogiveest ja selle saamisest.

Koduloomadest ja -lindudest: hobune, siga, veis, kana. Koduloomade majanduslikust tähtsusest ja nende eest hoolitsemisest. Kanakasvatusest.

Elu vees: üks kalade esindajaist; teiste tähtsamate kalade tundmine. Kalandusest (olude kohaselt).

Loodus kevadel: puude lehistumine ja õitsmine; seemnete idanemisest; kevadelilli; konn.

Õpikäike. Looduskaitsest.

Tervishoiust: riided, jalanõud, tubade kütmisest, tuulutamisest ja puhastamisest. Parasiitidest elamus ja nende tõrjest.

Tegelikke töid aias (olude kohaselt); maa ettevalmistamine; keeduvilja külvamine, istutamine, kastmine, harvendamine, rohimine; lillepeenarde valmistamine, lillede külvamine, istutamine ja nende eest hoolitsemine.

V klass.

Aias ja põllul. Õunapuu ja teisi viljapuid; marja-põõsaid; nende kasvatamisest; rukis; tema kasvatamisest: rukkipõllu harimine ja väetamine; kahjureid, nende tõrjest; teisi kõrsvilju; tähtsamate põldheinte tundmine vaatluse järgi; loomi põllul. Mesilane.

Metsas: ligemalt ühest väärtuslikumast puuliigist; teisi puid; sõnajalg; sammalkate; seeni; loomi ja linde metsas.

Tähtsamaid loodusvarasid; nende kasutamisest. Väetussaineid.

Inimese keha elutegevusest: tähtsamaid toiduaineid; nende kasutamisest; seedimisorganid ja nende tegevus; hingamisest; vereringvoolust; eritamisest.

Tervishoiust, ühenduses inimese keha elutegevuse ülevaatega: seedimis-, hingamis-, vereringvoolu-elundite tervishoiust; verevoolu sulgemisest, kergemate haavade sidumisest, põletushaavad, mürgitatud haavad; mürgitused; puhtuse tähtsusest.

Elamu: õhuruum, valgustamine; kõrvalruumid; kaev. Majaümbruse korraldamisest.

Rohelise taime elutegevusest: vee ja mineraalainete tarvitamisest; süsiniku sarnastamisest; hingamisest.

Kevadel põllul (maal): muldkond; suviviljade külvamisest ja väetussainete tarvitamisest; külvikorrast.

Kevadel aias (linnas): väetamisest; viljapuud kevadel.

Õpikäike. Looduskaitsest. Pärivusest.

Tegelikke töid aias (olude kohaselt): puude ja põõsaste istutamine, vegetatiivne paljundamine, väetamine, vääristamine, kaitse; vilja kogumine ja alalhoidmine.

VI klass.

Taimekaitse: umbrohud aias ja põllul; nende hävitamisest; söödikuid ja haigusi taimedel; nende tõrje.

Koostöö ja võitlus olemise eest looduses. Looduskaitsest.

Füüsika igapäevases elus: mehaanilise tööjõu kasutamist lihtsamatel tööriistadel ja masinail; vee- ja tuulejõu kasutamisest; vesi ja õhumeri liiklemisteedena; soojus-energia kasutamisest: aurumasin, mootor; magnetism, kompass; elekter looduses; elektrivoolu kasutamisest; valgus; hääl.

Tähtsamaid keemilisi nähtusi ja aineid igapäevases majapidamises; käärimine, hapnemine; seep.

Inimese keha ehitusest ja elutegevusest: luukond, lihased, närvisüsteem; meeleriistad.

Tervishoiust, ühenduses inimese keha elutegevusega: luukonna, lihaste, närvisüsteemi ja meeleriistade tervishoiust; keha karastamisest; vee ja päikese tervishoidlikust tähtsusest; alkoholi mõjust organismisse; töö ja puhkus. Nakkushaigustest ja võitlusest nendega; haige eest hooldamisest. Esimene abi. Tööalad ja eluviis. Ühiskondlik tervishoid.

Tegelikke töid aias (olude kohaselt): seniste tööde jätkamine; lava; töid kodukaunistamise alalt — lilled, ilupuud ja ilupõõsad, hekid.

Maateadus.

IV klass.

*Tähelepanekuid kodukohas ja nende täiendusi.

Vaatepiir ja vaateväli. Ilmakaared. Maapind. Muld ja muud maakihid, aluspõhi. Õhk ja õhunähtused.

Sademed. Ilmavaatlusi. Maismaa veed. Mets. Talu ja tema maad. Linn.

Plaan ja kaart.

Plaan, plaani-mõõt ja -märgid. Plaani kasutamisest.

Kaart, kaardimõõt ja -märgid. Eesti kaart.

Eesti kaardil.

Piirid ja rannajoon. Maapind. Järved ja jõed. Maakonnad, linnad, teed. Mõõtmisi Eesti kaardil. Kodukoht kaardil.

Pilte Eestist.

Saaremaa. Tallinn. Viru rannik. Alutaguse. Vooremaa. Ugala. Sakala. Eesti üldpilt.

Euroopa kaardil.

Euroopa kaart, kaardimõõt ja -märgid, kõrgusastmed. Piirid ja rannajoon. Maapind. Järved ja jõed. Maid ja pealinnu. Mõõtmisi Euroopa kaardil.

Naabermaid.

Soome. Suur-Saksa riik. Lähemaid maid Ida-alalt. Nõukogude Liit.

V klass.

Üldosa.

Maa kuju ja suurus. Öö ja päeva tekkimine. Aasta-aegade tekkimine. Kaardivõrk. Kliimavöötmel. Ookeanid ja mandrid.

Aafrika. Ülevaade ja jaotus. Atlase-maad. Sahara. Egiptus. Sudaan.

Kongo nõgu. Lõuna-Aafrika.

Aasia. Ülevaade ja jaotus. Siber. Tiibet. Hiina. Jaapan. India. Araabia. Väike-Aasia.

Põhja-Ameerika. Ülevaade ja jaotus. Ühendriigid. Kanada.

Lõuna-Ameerika. Ülevaade ja jaotus. Brasiilia. Argentiina. Tšiili.

Austraalia. Austraalia mandri ülevaade ja jaotus. Kagu-Austraalia.

VI klass.

Euroopa. Suuremad looduslikud alad ja tähtsamad riigid Euroopas.

Põhja-Euroopa: Soome. Rootsi. Taani.

Kesk-Euroopa: Suur-Saksa riik. Ungari. Rumeenia.

Ida-Euroopa: Ida-ala. Ukraina. Nõukogude Liit.

Lääne-Euroopa: Inglismaa. Prantsusmaa.

Lõuna-Euroopa: Itaalia. Balkani poolsaar. Pürenee poolsaar.

Eesti. Asend, piirid, suurus. Maapind ja aluspõhi. Kliima. Siseveed. Taimkate ja loomad. Rahvas.

Kodukohast lähtudes keskmiselt 7 Eesti maastikku valiku järgi.

Eesti rahva tööalad ja hariduslik olukord. Eesti maakonnad.

Maakera taevakehana.

Tähistaevas ja tähtkujusid. Ühtlane kellaaeg. Kodanlik aasta. Kuu. Varjutused, tõus ja mõõn. Päikesest, planeetidest ja kinnistähtedest.

Joonistamine.

I klass.

Joonistamine vabalt mälu ja fantaasia järgi ning illustreeriv joonistamine õpilaste huvipiirkonnast, peamiselt koduloolisel ainel.

Ilustamistöokesi lihtsamate kujude reastamises.

II klass.

Joonistamine vabalt mälu ja fantaasia järgi ning illustreeriv joonistamine õpilaste huvipiirkonnast, peamiselt koduloolisel ainel.

Harjutusi vesivärvide tarvitamises.

Ilustamistöokesi lihtsamate kujude ja motiivide reastamises.

III klass.

Joonistamine mälu ja fantaasia järgi ning illustreeriv joonistamine.

Harjutusi igapäevases elus esinevate lihtsakujuliste esemete joonistamises.

Juhatusi ja harjutusi vesivärvide tarvitamises: pinna katmine, värvide segamine.

Tarbe-esemete kaunistamine lihtsamate ilustamisvõtetega.

IV klass.

Lihtsate esemete joonistamine kahemõduliselt nende otsese vaatluse ja mälu järgi.

Õpilase vaba ning illustreeriva loomingu edasiarendamine ja tehnilise oskuse täiendamine.

Värviõpetus. Tutvumine peavärvidega. Ühtlane pinna katmine värvidega. Värvide sulavad üleminekud tumedalt heledale ja heledalt tumedale. Värvide segamine. Elementaarseid ilustamistöid.

Joonestamine: joonlaua ja kolmnurga tarvitamine. Kirjaharjutusi.

V klass.

Vaatlusi ja harjutusi silmapiiri ning koonduvate rööpjoonte kujutamiseks. Eseme suuruse vähenemine kauguse suurenemisega. Mitmesuguste liht- ja segavormiliste, eeskätt pöördkehaliste tarbevormide joonistamine perspektiivselt otsese vaatluse ja mälu järgi. Taimede ja loomade joonistamine.

Õpilaste vaba ning illustreeriva loomingu edasiarendamine eelmise aasta eeskujul.

Värviõpetuse kordamine ning süvendamine: tutvumine värviringi kaheksa peavärviga; külmad ja soojad värvid; täiendvärvid. Toonikauged kooskõla. Eesti geometriline ornament ning selle rakendamine tarbesemete kaunistamisel.

Lihtsamate tarbe-esemete joonestamine ühes mõtude märkimisega. Juhiseid ning harjutusi diagrammide ja tabelite otstarbekohaseks koostamiseks.

Lihtne antiikva-rediskiri: suurtähed. Tähtede paigutamine sõnas ning lühema teksti paigutamine pinnal.

VI klass.

Esemete — eeskätt kandiliste — joonistamine perspektiivis nii otsese vaatluse kui ka mälu järgi. Lihtsamad grupid mitmesuguseist esemeist perspektiivis. Harjutusi maastiku, loomade ja inimese kujutamises otsese vaatluse põhjal.

Õpilaste vaba ja illustreeriva loomingu edasiarendamine kindlama vormi ning elamuste väljendamise oskuse suunas.

Värviõpetuse jätkamine. Toonilähedane kooskõla. Lihtsamad eestilaadilised taim-ornamendid ja nende rakendamine tarbe-esemete ilustamisel (tütarlastele). Loodusvormide kasutamine ornamendis.

Joonestamine: lihtsamate geomeetriliste kehade ja tarbe-esemete joonestamine (poistele); lihtsate plaanide joonestamine; plaani lugemine.

Kirjaharjutuste jätkamine. Praktilisi ülesandeid ehtekirjas.

Tööõpetus.

I klass.

Lihtsamate asjakeste voolimine mälu ja fantaasia järgi. Lihtsamaid töid paberist: voltimine, rebimine, väljalõikamine värvilisest paberist, punumine. Kergemaid töid kartongist. Kergemaid töid jämeda nõelaga. Ilustamistöökesi värvilisest paberist ja värvidega. Sepitsemine.

II klass.

Lihtsate asjade voolimine mälu järgi. Lihtsamaid töid paberist: voltimine, punumine, väljalõikamine värvilisest paberist. Töid kartongist; töökesi laastudest ja õlgedest. Kergemaid töid nõelaga. Ilustamistöökesi värvilisest paberist.

III klass

Paber- ja kartongtöid: töid kergest papist, mänguasju, väikesi tarbeasju. Voolimine. Kergemaid töid aias.

Poistele. Lihtsate asjade punumine niinest, laastudest või õlgedest. Lihtsamaid noatöid. Kergemaid töid mitmesugusest aimest tarviduse ning olude kohaselt.

Tütarlastele. Ristpistetikand koti- või džuuatriidele jämeda villase lõngaga; pilu algvõtteid; heegeldamise põhisisilmuseid.

IV klass.

Poistele. Papptöid: kergeid pinna- ja kehatöid; pinna ilustamine. Tarvidust ja võimalust mööda kooliraamatute lihtsam parandamine ja tutvumine kladekõitega. Kergeid noatöid ja kergeid töid mitmesugusest aimest. Võimaluse korral kergemaid puutöid sae, hõövli, viili ja liivapaberi abil. Kergemaid punumistöid laastudest, vitstest jm. Sukanõelumine.

Tütarlastele. Kergemaid papptöid.

Ristpistetikand; lihtpilu-kombinatsioon; heegeldamise edasiarendamine; kudumise algvõtteid; sukanõelumine.

Kõigile. Töötamine aias — olude kohaselt (vt. loodusõpetuse kava).

V klass.

Poistele. Noa- ja saetöid ning kergemaid töid hõövelpingil mitmesuguste tööriistadega. Puuasjade ornamenteerimine. Töid mitmesugusest aimest. Võrgukudumine. Nöörtöid: nööri punumine, jätkamine ja sõlmimine; nöörist esemete valmistamine. Punumistöid vitstest ja peergudest. Kergemaid paikamistöid.

Tütarlastele. Kudumine viiel vardal. Pilutamise edasiarendamine. Kaunistavaid pisteid seoses piluga. Heegeldamine niidist. Pesu parandamine. Sukanõelumine sämppistes ning silmuste paelustamine. Padjapüüri õmblemine. Põlle õmblemine. Võrgukudumine.

Kõigile. Töötamine aias — olude kohaselt. (vt. loodus õpetuse kava).

VI klass.

Poistele. Kergeid praktilisi puutöid mitmesuguste riistadega; valmistatud esemete värvimist ja ornamen-

teerimist. Kombineeritud töid mitmesuguse aine tarvitamisega. Raamatuköitmine; harjatöid; kergeid metallitöid võimaluste ja olude kohaselt: töid traadist, plekist, vitsrauast jm.; nahatöid. Lihtsamaid paikamistöid.

Tütarlastele. Rahvuslik kirjutikand. Pesulõiked. Ihupesu õmblemine. Kinnised. Nööpauk. Krookimine. Värveldamine. Pesu märkimine. Padjapüür peidetud kinnisega. Paikamine. Võrgukudumine.

Majapidamisest: Pesu pesemist ja triikimist; elamu sisustamisest; lauakatmisest.

Kõigile: Töötamine aias — olude kohaselt (vt. loodusõpetuse kava).

Kehaline kasvatus.

I klass.

Rivi- ja korraharjutusi: Mõisted ülesrivistamisest jonele ja kolonni; kõnd ravis; joondumine. Jooks. Ringi moodustamine. Mõisted seisangust: valvel, vabalt, kohendu, rivotult. Liiklemisohud. Tervitamine kodus, koolis, teel.

Matkimismänge ja -harjutusi kereharjutustena; oskus-harjutusi hüpetes, ronimises, visetes ja segaripetes; hüppeid vahenditeta, vahenditega ja riistadel; viskeid, sööte ja põrgatamisi pallidega.

Mänge: Jooksu- („Mustmees“, „Hunt, karjane ja lambad“), viske- („Pallikool“, „Muna“), hüppe- („Kekskast“), laulu- („Mutionu“, „Kevad käes“), heitlus- („Kalad võrgus“, „Nõiakoopad“) ja kergeid rahvamänge („Mooramaa kuningas“).

Sportlikke alasid: Kelgutamine, uisutamine. Ujumisliigutuste kätteõppimine matkimisharjutustena kiuval ja, kui vähegi võimalik, ka vees (algeline krool).

Tervishoidlikke nõudeid: Tegelikke juhatusi keha, juuste, käte, jalgade, hammaste ja riiete puhtuse alal. Puhtuse kontroll enne iga kehalise kavatuse tunni algust. Juhatusi õigest hingamisest ja kehahoiust. Liiklemismäärustega tutvumine.

II klass.

Rivi- ja korraharjutusi: Mõisted ülesrivistamisest joonele ja kolonni; joondumine. Rivi tähtsus. Mõiste pööretest paigal: vasak, parem pool. Kõnd ravis. Jooks. Ringi moodustamine. Seisangud: valvel, vabalt, kohendu, rivotult. Liiklemisohud. Tervitamine kodus, koolis, teel.

Matkimismänge ja -harjutusi kereharjutustena; keha läbitöötamine peamiselt vabavõimlemise abil, tarvitades mänguvorme. Oskus- ja osavusharjutusi: kõnnis, jooksus, hüplemises ja hüpetes; tasakaalus; roomamises; tõuklemises; jõukohaste esemete kandmises; pugemises. Harjutusi vahenditega ja riistadel: viskeid, sööte ja pörgatamisi väikese võrk- ja väikeste topispallidega; keppidega, hoognööriga, hüpitsaga; liivakottidega; segaronimised köiel, latil, redelil, varbseinal, pingil.

Mänge: I klassi mängude kordamine ja lisaks uusi jooksu („Paariskull“), viske- („Veerepall ringis“), heitluse („Heeringapüük“) ning laulu- ja rahvamänge („Käsitöölised“, „Lambamäng“).

Sportlikke alasid: Jookse, hüppeid ja viskeid kui lihtsaid tegevusvorme, laskumata tehnilistesse piasjasjadesse. Kelgutamine, uisutamine. Ujumisliigutuste kätteõppimine matkimisharjutustena kuival ja, kui vähegi võimalik, ka vees (algeline kroom).

Tervishoidlikke nõudeid: Tegelikke juhatusi keha, juuste, käte, jalgade, hammaste ja riiete puhtuse alal. Puhtuse kontroll enne iga kehalise kasvatus tunni algust. Juhatusi õigeks hingamiseks ja kehahoiuks. Liiklemismäärustega tutvumine.

III klass.

Rivi- ja korraharjutusi: Mõisted ülesrivistamisest ühte, kahte, kolme ja nelja viirgu, samuti kolonni ühe-, kahe-, kolme- ja neljakaupa (kogumised rivikäskluse järgi); paariks, kolmeks, neljaks loendamine; joondumine; kõnd ravis. Jooks. Seisangud: valvel, vabalt, kohendu, rivitult. Mõisted taksammust ja vabasammust. Peatumine. Pöörded paigal: vasak, parem pool ja ümber-pöörd. Tervitamine ravis.

Võimlemine: Keha igakülgne läbitöötamine vabavõimlemise abil lihtliigutustena: jalgade-, käte- ja õlavõõtme-, selja-, kõhu- ja küljeharjutusi. Osavus- ja oskusharjutusi: kõnnis, jooksus, hüpplemises ja hüpetes; tasakaalus, vedamises, tõuklemises, jõukohaste esemete kandmises, roomamises, pugemises. Harjutusi vahenditega ja riistadel: viskeid, sööte, põrgatamisi (pallidega, topispallidega); kepidega, hoonööriga, hübitsaga; pingil; ronimine köiel, latil, varbseinal või redelil (vabas vormis).

Mänge: II klassi mängude kordamine ja lisaks uusi jooksu- („Jänes põõsas“, „Hunt ja lambad“), heitlus- („Vedamismäng“, „Heitlev ring“), viske- („Pallijaht“, „Kindlus“, „Rahvastepall“), laulu- („Me lähme rukist lõikama“, „Ringtants“) ja rahvamänge („Rebasepüüdmine“).

Sportlikke alasid: Jookse, hüppeid ja viskeid kui lihtsaid tegevusvorme, laskumata tehnilistesse pisiasjadesse. Kelgutamine, suusatamine ja uisutamine. Ujumisliigutuste kätteõppimine kuival ja, kui vähegi võimalik, ka vees (krool ja rinnuli).

Tervishoidlikke nõudeid: Tegelikke juhatusi keha, juuste, käte, jalgade ja riiete puhtuse alal. Puhtuse kontroll enne iga kehalise kasvatus tunni algust. Harju-

tusi õigeks hingamiseks ja kehahoiuks. Liiklemismääruste rakendamine. Juhiseid õnnetuste vältimiseks.

IV klass.

Rivi- ja korraharjutusi: Ülesrivistamised joonele ja kolonni käskluste järgi; loendamised ravis; joondumine; kõnd ja jook. Seisangud: valvel, vabalt, kohendu, rivitult. Taktsamm, vabasamm. Peatumised. Pöörded paigal: vasak, parempool, ümberpöörd, poolpöörded. Tervitamisest: ravis seistes, kodus, koolis, tänaval, teel.

Võimlemine: Keha igakülgne läbitöötamine vabavõimlemise abil lihtlügutustena: jalgade-, käte- ja õlavöötme-, selja-, kõhu- ja küljeharjutusi. Osavus-, jõu- ja oskusharjutusi: kõnnis, jooksus, hüppemises ja hüpetes; tasakaalus; vedamises, tõuklemises ja tõukamises, esemete kandmises; roomamises, pugemises. Harjutusi vahenditega ja riistadel: viskeid, sööte (pallidega, topispallidega); keppidega, hoonõoriga, hübitsaga; pingil; ronimine köiel, latil (viimistletud kujul), varbseinal või redelil.

Põrandvõimlemine: Tired (kukerpall) ette, tired taha, „Look“, „Madu“.

Mänge: III klassi mängude kordamine ja lisaks uusi jooksu- („Ringjaht“), viske- („Ringikoputaja“ ²⁴⁰ ²⁴⁵ „Rahvastepall“), heitlus- („Kalapüük“), hüppe- („Türlöv nõör“) ja rahvamänge („Pulmamäng“ ja ²⁴⁹ „Rattaviskamine“). ²⁵⁷

Rahvatantse: 1. „Kaerajaan“, 1—4 tuuri;
2. „Üks, kaks, kolm, neli, viis, kuus, seitse“ (A. Raudkatsi raamatu „Eesti rahvatantsud“ järgi).

3. „Liblikapolka“ ilma paarikaaslase vahetuseta.

Sportlikke alasid: Jookse, hüppeid (kaugus- ja kõrgushüpe hooga) ja viskeid. Matkamine kuni 5 km. Kelgutamine, suusatamine ja uisutamine. Ujumisliigutuste kätteõppimine kuival ja, kui vähegi võimalik, ka vees (krool ja rinnuli).

Tervishoidlikke nõudeid: Tegelikke juhatusi ja kontroll keha, juuste, käte, jalgade, hammaste ja riiete puhtuse alal enne iga kehalise kasvatus tunni algust. Harjutusi õigeaks hingamiseks ja kehahoiuks. Liiklemismääruste rakendamine. Juhiste andmine ja hoiatusreeglid õnnetuste vältimiseks lõhkeainete leidmisel.

V klass.

Tütarlastele.

Rivi- ja korraharjutusi: Ülesrivistamised joonele ja kolonni käskluste järgi; loendamine ravis; joondumine paremale; kõnd ja jook. Seisangud: valvel, vabalt, kohendu, rivitult. Taktsamm, vabasamm. Peatumised. Pöörded paigal (vasak, parempool, ümber-pöörd), sammud edasi, tagasi, paremale, vasakule. Suuna muutmine liikumisel. Harjutusteks väljamarssimine. Harvenemine ja koondumine. Tervitamine kodus, koolis, tänaval, teel.

Võimlemine: Keha igakülgne läbitöötamine vabavõimlemise abil: jalgade-, käte- ja õlavöötme-, selja-, kõhu- ja küljeharjutusi. Pinge- ja pingest vabaneamise harjutusi. Tõuke- ja tõmbeharjutusi lihtliigutustena. Harjutusi rütmitunde arendamiseks. Osavus-, jõu- ja oskusharjutusi: kõnnis, jook-

sus, hüplemises ja hüpetes; tasakaalus, vedamises, esemete kandmises, roomamises, pugemises. Harjutusi vahenditega ja riistadel: viskeid, sööte (pallidega, topispallidega); keppidega, hoonööriga, hübitsaga; ronimine köiel, latil (vabas vormis); pingil, varbseinal või redelil; rõngastel; kitsel.

Põrandvõimlemine: Tiret ette, tirl taha, „Look“, „Madu“.

Liikumismänge: IV klassi sobivate mängude kordamine ja lisaks uusi jooksu- („Öö ja päev“), viske- („Tabamispall“, „Põleb“), heitlus- („Heitlev ring“ — hüpeldes) ja laulumänge („Kui kungla rahvas“).

Rahvatantse: IV klassi rahvatantsude kordamine ja lisaks:

1. „Kupparimoori“;
2. „Vingerpolka“;
3. „Kaerajaan“, 1—6 tuuri;
4. „Liblikapolka“ paarikaaslase vahetusega.

Sportlikke alasid: Jookse, hüppeid (käärhüpe ja kaugushüpe hooga, kägarhüpe üle nõõri.) Kelgutamine, suusatamine ja uisutamine.

Ujumisliigutuste kätteõpetamine kuival ja, kui vähegi võimalik, ka vees (krool, rinnuli, selili).

Tervishoidlikke nõudeid: Tegelikke juhatusi ja kontroll keha, juuste, käte, jalgade, hammaste ja riietuse puhtuse alal enne iga kehalise kasvatus tunni algust; harjutusi õigeks hingamiseks ja kehahoiuks; liikumismääruste rakendamine; juhiseid õnnetuste vältimiseks lõhkeainete leidmisel. Käitumine seltskonnas. Esimene abi (üldisi juhiseid esmaabiks).

V klass.

Poeglastele.

Rivi- ja korraharjutusi: Ülesrivistamised joonele ja kolonni käskluste järgi; loendamised ravis; joondumine; kõnd ja jooks. Seisangud: valvel, vabalt, kohendu, rivitult. Pöörded paigal. Liikumine ja peatumine. Taktsamm, vabasamm. Taktjooks. Sammud edasi, tagasi, paremale ja vasakule. Suuna muutmine liikumisel. Harjutusteks väljamarssimine; harvendumine, koondumine. Esinemised ja tervitamine kodus, koolis, tänaval, teel ja ravis.

Võimlemine: Keha igakülgne läbitöötamine vabavõimlemise abil lihtlügutustena: jalgade-, käte- ja õlavöötme-, selja-, kõhu- ja küljeharjutusi. Osavus-, jõu- ja oskusharjutusi: kõnnis, jooksus, hüplemises ja hüpetes; tasakaalus, vedamises, tõuklemises ja tõukamises, esemete kandmises, roomamises, pugemises. Harjutusi vahenditega ja riistadel: viskeid, sööte (pallidega, topispallidega), keppidega, hoonööriga, hüpitsaga; pingil, rõngastel; ronimine köiel, latil (viimistletud kujul), varbseinal või redelil ning hüppeharjutusi kitsel.

Põrandvõimlemine: Tirelid ette, tirelid taha (mitmesuguses vormis), „Madu“, „Angerja nülginine“, „Käru“, tiritamme eelharjutusi.

Mänge: IV klassi sobivate mängude kordamine ja lisaks uusi jooksu-joonmänge („Kartulijooks“), viske- (Võrkpalli eelharjutused, „Põleb“²⁶³, „Kaptinipall“)²⁵⁴ heitlus- („Kadedad haudjad“)²⁶² ja rahvamänge („Kupjakepi proov“, „Kitse ajamine lauta“, „Kut-sika löömine“).²⁶⁵

Rahvatantse: Sama, mis V klassi tütarlastele.

Sportlikke alapid: Kiirjooks madallähtest 60 m; jooksukool: käte, jalgade ja kere koostöö; pendel-teatejooksud; kaugus- (käger-) ja kõrgushüpe (käär-) hooga ja hoota; sügavushüpe 1,2 m kõrguselt pehmele aluspinnale. Pesapalli (või mõne teise vastava eseme) kaugus- ja märkivise; topispalli (omatehtud) 2 kg tõukamine või heitmine. Suusatamine, kelgutamine ja uisutamine. Ujumisliigutuste kätteõppimine kuival ja, kui vähegi võimalik, ka vees (krool, rinnuli, selili). Matkad, rännakud kuni 6 km.

Tervishoidlikke nõudeid: Puhtuse kontrollimine enne iga kehalise kasvatus tunni algust. Harjutusi õigeks hingamiseks ja kehahoiuks. Liikumismääruste rakendamise. Juhiseid õnnetuste vältimiseks lõhkeainete leidmisel. Käitumine seltskonnas.

VI klass.

Tütarlastele.

Rivi- ja korraharjutusi: Igasugused ülesrivistamised joonete ja kolonni käskluste järgi; loendamised ravis; joondumised (paremale, vasakule, keskele); kõnd ja jooks vabalt ja taktis. Taktsamm. Seisangud: valvel, vabalt, kohendu, rivotult. Peatumised. Pöörded paigal (vasak, parempool, ümber-pöörd). Sammud edasi, tagasi, paremale, vasakule. Suuna muutmine liikumisel. Harjutusteks väljamarssimised. Harvendumised ja koondumised. Tervitamine kodus, koolis, tänaval, teel.

Võimlemine: Sama, mis V klassi tütarlastele, juurde lisades: kaalseisud ja harkhüpe üle kitse.

Põrandvõimlemine: Kaksik-kolmiktirel ette, kaksik-kolmiktirel taha, „Angerja nülginine“, „Käru“.

Mänge: V klassi sobivate mängude kordamine ja lisaks uusi jooksu-joonmänge ja pallimänge („Kapteni-pall“, võrkpallimängu eelharjutusi).

Rahvatantse: Korrata V klassi tantse, juurde lisades:

1. „Kaerajaan“, 1—10 tuur,
2. „Sepp“,
3. „Jooksupolka“,
4. „Vengerka“,
5. „Viru valss“.

Sportlikke alasisid: Kiirjooks madallähtest 60 m; pendel- ja ringteatejooksud; kaugushüpe hoota ja hooga; kõrgushüpe. Kelgutamine, suusatamine ja uisutamine. Ujumisliigutuste kätteõppimine kuival ja, kui vähegi võimalik, ka vees (krool, rinnuli, selili). Kui ujumisvõimalused lubavad, peavad algkoolilõpetajad suutma vähemalt vabastiilis 100 m läbi ujuda (aeg piiramata). Matkad-rännakud kuni 5 km.

Tervishoidlikke nõudeid: Sama, mis V klassis. Käsitleda täielikumalt esmaabi õnnetusjuhtudel.

VI klass.

Poeglastele.

Rivi- ja korraharjutusi: Sama, mis V klassis, peale selle igasuguste puudulikult omandatud korraharjutuste (rivilise korra) viimistlemine. Erilist tähelepanu pööratakse seisangul mehise ja jõulise rühi saavutamisele, kindla taktsammu arendamisele, tervitamisele, esinemistele, erksale ja kiirele pöörete täitmisele.

Võimlemine: Sama, mis V klassis, juurde lisades raja-teatejooksud ja harjutused riistadel: rippes käte kõverdamine ja sirutamine, rippseisust rinnakõrguselt tireltõus eest; rippest üleminek tagarippesse ja tagasi; põlvitusest mahahüpe hobuselt, kitselt, pingilt või kaasõpilaselt; käger- ja kägarkaarihüpe üle takistuste; sügavushüpe 1,5 m kõrguselt pehmele aluspinnale.

Põrandvõimlemine: Kaksik-kolmiktirel ette, kaksik-kolmiktirel taha; sild ja kaarsild; tiritamm; lend-tirelhüpe (havihüpe); „Madu“, „Angerja nülgi-mine“, „Käru“.

Mänge: V klassi sobivate mängude kordamine ja lisaks korvpalli eelharjutusi (sööt, korvivisked, põrga-tamine, pöörded, mängureeglitega tutvumine).

Rahvamänge: „Teomehe eksam“²⁶², „Kiisapüüd-²⁶³mine“, „Kurnimäng“.

Rahvatantse: Sama, mis VI klassi tütarlastele.

Sportlikke alasid: Sama, mis V klassis, juurde lisades jooks 400 m alal. Suusatamise alal: suuskade valik, määrimine ja korrashoid; suusavarustus; võimaluse korral suuskade valmistamine. Poksikool. Rännakud 7—8 km.

Visete alal: mudelkäsigranaatide märki- ja kaugus-visked. Kui ujumisvõimalused lubavad, peavad algkoolilõpetajad suutma vähemalt vabastiilis 100 m läbi ujuda ühes lähtehüppe sooritamisega (aeg piiramata).

Tervishoidlikke nõudeid: Sama, mis V klassis, juurde lisades esmaabi õnnetusjuhtudel.

Laulmine.

I klass.

Lastepäraseid laule: rahva-, mängu-, ringi-, tantsu- jt. laule, võimalikult ühenduses mängulise tegevusega või sobivuse korral ka dramatiseeritult.

Ühehäälnelaulmine kooris ja üksikult.

Juhiseid õigeks hingamiseks, laulusõnade selgeks hääldamiseks ja pingeta, loomulikult ning vabalt laulmiseks, seoses käsiteldavate lauludega.

II klass.

Kergeid ja lihtsaid rahvaviise, mängu-, tantsu-, töö-, marsi- jt. laule, võimalikult ühenduses rütmilise liikumisega ja sobivuse korral ka dramatiseeritult.

Ühehäälnelaulmine kooris ja üksikult.

Tasakaaluka laulmisoskuse ja rütmilise distsipliinikuse arendamine. Valjude ja tasaste, lühikeste ja pikkade, madalate ja kõrgete helide eritlemine kuulmise järgi. Harjutusi rõhulise taktiosa tajumiseks kuulmise järgi (marssides).

Juhiseid õigeks hingamiseks, hääldamiseks ja häälemoodustamiseks, seoses käsiteldavate lauludega.

III klass.

Lastekohaseid kodukoha-, kodumaa-, rahva-, töö-, marsi-, tantsu- jt. laule.

Hingamis-, hääldamis- ja häälemoodustamis-harjutusi.

Ühehäälnelaulmine kooris ja üksikult.

Õpitava laulu kuulamine ja rütmiline analüüs: rõhulised ja rõhuta helid; takt; taktikriips; 2-, 3- ja võimaluse korral ka 4-osaline rõhuala; heli vältus ja selle märkimine nootidega: ühe-, poole-, kahe-, kolme- ja neljalöögilised helid ja noodid; ühe- ja kahelöögilised pausid; side ja jooneke nootide ühendajana; ilmeka ettekande märkimine: p ja f; duur-astmiku, kolmkõla ja põhitooniga tutvumine kuulmise järgi.

Noodi kasutamine laulu rütmilise liikumise jälgimiseks.

Lastepillide rakendamine laululise tegevuse elustamiseks ja mitmekesistamiseks — võimaluse piires.

IV klass.

Lastele jõukohaseid kodumaa-, loodus-, töö-, marsi-, matka-, tähtpäevade jt. laule eesti ja teiste rahvaste töödest ning rahvaviisidest.

Hingamis-, hääldamis- ja häälemoodustamis-harjutusi ning algeliste oskuste arendamine kõrgregistri kasutamiseks forsseerivuseta tooniandmiseks.

Ühehäälnelaulmine peast ja noodi kaasabil. Mõne kergema kaanoni laulmine kahehäälsuse algastmena — võimalust mööda.

Laulmine.

Õpitava laulu kuulamine ja vaatlemine: 2- ja 3-osalised lihttaktid, 4-osaline lihttakt; rütmivormid:

Ilmeka ettekande määrke: p, f ja mf; viisi noodistamisest algelisel kujul: noodijoonestik, duur-astmiku ja kolmkõla noodistamine ning nendest väljudes kergemate (astmeliselt ja kolmkõla hüpetes liikuvate) viisikeste noodistamine joonestikule. Moll-helitõuga tutvumine kuulmise järgi. Noodi kasutamine rütmilise ja meloodilise liikumise algeliseks üldjooneliseks jälgimiseks laulu õppimisel.

Noodivõti ja noodinimed.

Rütmipillide rakendamist töö-, marsi-, tantsu- ja mängulaulude elustamiseks — võimaluse puhul.

V klass.

Jõukohaseid kodumaa-, loodus-, töö-, marsi-, sõduri-, nalja-, tantsu-, seltskonna- ja lüürilisi laule eesti ja teiste rahvaste töödest ning rahvaviisidest.

Hingamise osavuse arendamine, hääldamis- ja häälemoodustamis-harjutusi ühenduses hääleulatuse kindlustamisega ja loomuliku, vaba, pingeta ning karjumistendentsita laulmise viljelemisega.

Ühehäälnelise laulmine peast ja nootide kaasabil, koos ja üksikult. Jõukohaseid homofoonseid kahehäälsid laule (paralleellikumises) ja kaanoneid võimalust mööda.

Dünaamikamärke: ff, pp.

Agoogikamärke: (○) ja rit.

Taktimõõdu konkreetne käsitus: $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$ ja $\frac{3}{8}$ -takt; käsiteldava laulu rütmiline analüüs; terve-, pool-, neljandik-, kaheksandik- ja kuueteistkümwendiknoodi mõiste; vastavad pausid.

Ladusa noodilugemise arendamine.

Duur-astmiku analüüs ning valem. Algelse noodiõpetuse jätkamine väljudes käsiteldavast laulust C, G ja F-duuris. Kõrgendus ja madaldus helistikus; keelumärk. Moll-astmiku ja kolmkõlaga tutvumine. Kodunemist noodimärkide tundmises, kasutamises ja kirjutamises. Kerget helitabamist duur-astmiku ja kolmkõla alusel.

Laululist musitseerimist seoses pillimänguga — võimaluse piires.

VI klass.

Lauluvara laiendamine: ühehäälsed ühislaule; võimalust mööda ka kerget kahehäälsust eesti ja teiste rahvaste mitmekesiseist jõukohaseist töist ning rahvalauludest.

Edasiviivaid harjutusi hääle ulatuse kindlustamiseks, laululise osavuse ja ladususe kujundamiseks ning selge artikulatsiooni taotlemiseks.

Algelse noodiõpetuse jätkamine: rütm $\frac{3}{8}$ - ja $\frac{6}{8}$ -taktis; loomuliku moll-heliastmiku analüüs; duur- ja moll-astmike eritlemine kuulmise järgi ja nende moodustamine valemite järgi 1—2 võtmemärgini, seoses käsiteldavate lauludega. Kerget helitabamist. Kodunemist noodimärkide tundmises, kasutamises ja kirjutamises. Oskuse arendamine kasutada 2-häälsel kooripartituuri sellest oma häälepartii üldjooneliselt jälgimiseks laulmise juures.

Laulmine.

Laululist musitseerimist seoses pillimänguga — võimalust mööda.

Algkooli põhilauluvara.

I klass.

Vaikne kena kohakene Eesti rahvaviis
Emakesele Miina Härma

II klass.

Eesti lipp Enn Võrk
Kord mõtetes istus üks emake nii . Eesti rahvalaul
Süda tuksub K. A. Hermann

III klass.

Isamaale Enn Võrk
Kungla rahvas K. A. Hermann
Ema süda R. Hansen
Meil aiaäärne tänavas Eesti rahvaviis
Oh seda elu ja õnne Eesti rahvaviis

IV klass.

Õnne, Eesti V. Juhandi
Lipulaul Riho Päts
Mu rannikmaa Mart Saar
Laul langenud kangelastele Juhan Aavik
Üles Eesti rahvaviis

V klass.

Püha, põline ja üllas Juhan Aavik
Õitse, maa, ja müha, meri J. Zeiger

Kaunimad laulud	F. Saebelmann
Minge üles mägedele	K. A. Hermann
Kui mina alles noor veel olin . . .	Eesti rahvaviis

VI klass.

Isamaa ilu hoieldes	K. A. Hermann
Su Põhjamaa päikese kullast . . .	T. Vettik
Ühte laulu tahaks laulda	Riho Päts
Kuldrannake	A. Läte
Ei saa mitte vaiki olla	Erv. Miina Härma

Mu isamaa, mu õnn ja rõõm . . .	F. Pacius
Deutschland, Deutschland über alles	J. Haydn
Die Fahne hoch	Rahvalik viis
Elagu	K. Törnpu

S i s u.

	Lk.
Eesti keel	3
Kodulugu	9
Saksa keel	12
Usuõpetus	15
Ajalugu	20
Matemaatika	27
Loodusõpetus ja tervishoid	30
Maateadus	33
Joonistamine	36
Tööõpetus	39
Kehaline kasvatus	42
Laulmine	52

A

14078

161315